

різних рівнях, а потребує довгострокових соціально-економічних, політичних й правових перетворень. Ця діяльність повинна базуватися на поєднанні запобіжних та репресивних заходів. При цьому пріоритетна роль має надаватися запобіжним заходам на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях.

Список використаних джерел

1. Шевченко О. В. Основні принципи протидії корупції. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1 (5). С. 129-133.
2. Ільєнок Т. В. Боротьба з корупцією: міжнародний досвід. *Юридична наука*. 2013. № 2. С. 71-77.
3. Гаращук В. М., Мухатаєв А. О. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні: монографія. Харків: Право, 2010. 144 с.

Дубас Віталій Михайлович, суддя Вищого антикорупційного суду; *Стеблинська Оксана Степанівна*, помічник судді Вищого антикорупційного суду, кандидат юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ СІНГАПУРУ З ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

1. Позитивним і ефективним досвідом у подоланні корупції славиться така азіатська держава як Сінгапур. На сьогодні, ця держава вважається однією з найздоровіших з точки зору лікування корупційної хвороби країною і першою серед сучасних індустріальних країн, яка почала активну боротьбу з корупцією. Крім того, Сінгапур успішно впровадив комплекс заходів, спрямованих на зміцнення морально-етичних засад влади та підвищення професіоналізму апарату державного управління. Нині в Сінгапурі діє правова система, яка відповідає світовим стандартам, ефективна та прозора економічна система, а також в країні низькі показники злочинності та корупції порівняно з іншими країнами. Антикорупційна політика Сінгапуру вражає своїми успіхами. Уряд країни усвідомлював, що передбачені законом покарання не будуть дієвими, якщо вони не спиратимуться на ефективне правозастосування [3].

2. Так, в основу антикорупційної політики в Сінгапурі покладені такі положення, як:

- зміцнення верховенства закону;
- створення і функціонування ефективного спеціального органу з протидії корупції - Бюро з розслідування випадків корупції з розширеними повноваженнями, що працює на принципі чесності та відданості своїй справі;

- спрощення процедур прийняття державно-управлінських рішень і вилучення будь-яких нечітких або двозначних положень у законодавстві;
- ліквідація зайвих адміністративних бар'єрів для розвитку економіки (скасовані практично всі дозволи і ліцензії для здійснення підприємницької діяльності);
- ліквідація всіх форм імунітету для депутатів, чиновників і суддів;
- захист осіб-інформаторів, які повідомляють про випадки корупції;
- чітке дотримання принципу відповідальності: корупція карається в адміністративному або кримінальному порядку (встановлення жорстких, суворих санкцій за корупцію - винні особи повинні бути позбавлені волі, їх майно та доходи конфісковані. Родичі корупціонерів вносяться до спеціального реєстру, які втрачають право займати державні посади. Суворість у справах про корупцію стосовно високопоставлених урядовців підтримує моральний авторитет невідступних політичних лідерів);
- вжиття покарання за факт хабарництва по відношенню до обох сторін: і до тих, хто дає хабаря, і до тих, хто його бере;
- проведення чіткої межі між державними обов'язками та особистими інтересами (допомагати своїй родині, родичам і друзям тільки із залученням власних, а не державних коштів);
- громадський осуд є невід'ємною частиною процесу покарання;
- систематичне проведення перевірок доходів і витрат чиновників і членів їхніх сімей;
- державні службовці зобов'язані заповнювати спеціальну декларацію щодо відсутності боргів, наявність яких має на увазі ризик піддатися корупції;
- гідна оплата праці, що зменшує стимул до здійснення корумпованих дій (встановлення високих зарплат мотивує до праці на державній службі. Так, заробітна плата державних службовців, які займають відповідальні посади, відповідає рівню топ-менеджерів приватних корпорацій (до 20-25 тис. дол. на місяць));
- підвищення якості підбору кадрового державного апарату;
- подання особистого прикладу бездоганної поведінки на найвищому рівні;
- запровадження елементів електронного урядування [2].

Перелік наведених заходів у сфері антикорупційної діяльності у своїй основі має жорстку владну вертикаль, що виправдала докладені зусилля у контролі над цим негативним явищем та призвела до великого успіху.

3. 5 вересня 2019 року в Україні почав роботу Вищий антикорупційний суд (далі - ВАКС). Напередодні запуску роботи суду судді ВАКС відвідали Сінгапур з метою вивчення зарубіжного досвіду боротьби з корупцією. На своїй сторінці у соцмережі суддя Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду Інна Калугіна

відзначила деякі цікаві моменти, які можуть бути корисними і для нашої країни в аспекті запобігання корупції:

- велике значення приділяється внутрішньому ставленню до корупційних діянь - відповідальність настає навіть якщо посадовець відмовився від хабаря, але не повідомив про це;

- в сфері антикорупційного судочинства презумпція невинуватості не діє, отже, обвинуваченому в корупційному діянні доводиться самому доводити свою невинуватість;

- повноваження антикорупційних органів навіть ширші, ніж повноваження органів державної безпеки, затримувати підозрюваних у корупційних діяннях слідчі СРІВ можуть без дозволу суду;

- більшість корупційних діянь останні роки фіксувались в приватній сфері, основним напрямком в боротьбі з корупцією вважають притягнення до відповідальності саме давачів хабарів;

- технічної фіксації слідчих дій процесуальним законом не передбачено, при цьому протягом останніх років не було жодної скарги на перевищення повноважень слідчими та детективами;

- інтереси держави та законотворчих громадян превалюють над інтересами і правами обвинуваченого. В той же час держава докладає максимум зусиль для добробуту і безпеки своїх громадян, яким гарантовано високий рівень життя як результат чесної праці, і це видно неозброєним оком;

- за відмову обвинуваченого давати свідчення настає кримінальна відповідальність. Основний посыл - якщо людина невинувата, їй немає що приховувати;

- якщо адвокату під час спілкування з клієнтом стане відомо про якісь важливі для слідства обставини, навіть якщо вони погіршують становище останнього, він має повідомити про це слідчого, адже торжество справедливості понад усе. Фактично, адвокат є юридичним консультантом, а не захисником;

- об'єкти, права та інтереси, які охороняються кримінальним законом Сінгапуру, в основному майже ідентичні українським, але є і деякі відмінності: наприклад, кримінально карані діяння є організація, проведення та участь в мітингах та масових зібраннях, які вважаються загрозою національній безпеці. Мітингувати можна виключно з дозволу влади та лише у єдиному в Сінгапурі спеціально відведеному для цього місці під наглядом поліції, інакше - затримання навіть без дозволу суду і, як наслідок, кримінальне покарання;

- в Сінгапурі досі в якості покарання застосовуються порка та страта через повшання, але не за корупційні злочини.

Також, у рамках візиту судді ВАКС заслужали лекцію містера Wong Choong Mann на тему: «Корупція та відмивання грошей». Як зазначає заступник голови Вищого антикорупційного суду Євген Крук, особливисто Сінгапуру є те, що там діє правова презумпція, що грошові кошти (майно тощо), отримані без достатніх правових підстав, вважаються результатом злочинної діяльності, а підозрюваний повинен документально довести та підтвердити, що вони отримані

законним шляхом. Правосуддя має бути. Не просто восторжествувати, а бути частиною національної ментальності, сталим явищем щодо кожного громадянина України. І отриманий в Сінгапурі досвід судді ВАКС готові використати задля досягнення спільної мети - Україна без корупції, - підкреслив Євген Крук.

У свою чергу суддя ВАКС Олексій Кравчук після лекції заступника керівника бюро розслідування корупційних практик визначив цікаві й важливі нотатки з даного заходу:

— корупція в приватному секторі врешті призводить до корупції в публічному. Тому, не викоринивши першу, неможливо викоринити другу;

— треба викоринювати давання хабарів так само ефективно, як і їх отримання. Бо найчастіше саме давання створює умови;

— більшість злочинів із отримання хабаря в Сінгапурі документуються не в момент отримання, а пізніше;

— в Сінгапурі корупція в публічній сфері мінімізована, і 90 % корупційних злочинів виявляється в приватній сфері. Тому на це слід зважати;

слід водночас розуміти, що хоча корупцію неможливо повністю викоринити, проте 0 % толерантності до корупції - можливі. І саме на це в Сінгапурі спрямована антикорупційна політика;

вважається злочинним і діяння, якщо посадовець відмовився від отримання хабаря, але не заявив про це до правоохоронних органів.

Отже, слід весь час працювати над собою і мати глибоке переконання, що абсолютно всі прояви корупції - недопустимі! Будемо правову державу!» підкреслив Олексій Кравчук [1].

Також позитивний досвід Сінгапуру свідчить про те, що поєднання ефективної роботи органів кримінальної юстиції, антикорупційних законів, судової системи і адміністративних заходів необхідний для ефективної боротьби з корупцією. Саме ця позитивна практика буде імплементавана і в діяльність Вищого антикорупційного суду.

4. Сінгапур демонструє можливість мінімізації корупції якщо присутня сильна політична воля, налагоджена системна протидія корупції, політичні лідери намагаються бути позитивним прикладом для чиновників, ведуть скромний спосіб життя і уникають залучення в корумповані схеми Г21.

Безперечно, використання позитивного міжнародного досвіду є хорошою передумовою вдосконалення чинного законодавства, в тому числі й антикорупційного. Імплементація Сінгапурського досвіду викоринення корупції є значним поступом в практиці застосування національного антикорупційного законодавства але повинна відбуватись вибірково. На нашу думку, не варто бездумно копіювати антикорупційну стратегію розвитку Сінгапуру. Слід проаналізувати принципові відмінності між «індивідуалізмом» Заходу та соціальним «колективізмом» Сходу, роблячи опору на найбільш позитивних особливостях, так званих європейських цінностях (неприйнятність

корупції і непотизму, «протестантська етика», індивідуальний розвиток і безпека, права людини) і, водночас, не відмовляючись від природних для Сходу «азійських цінностей» (колективізм, відчуття солідарності та єдності народу, «конфуціанська етика», принцип переваги безпеки соціуму над індивідуальною безпекою, трудоголізм, повага до старших тощо).

Список використаних джерел

1. За відмову обвинуваченого давати свідчення наступає кримінальна відповідальність: судді Антикорууду вивчають досвід Сінгапуру // Режим доступу : <https://sud.ua/ru/news/publication/148500-za-vidmovu-obvinuvachenogo-davati-svidchennya-nastupaye-kriminalna-vidpovidalnist-suddi-antikorsudu-vivchayut-dosvid-singapuru>.
2. Нонік В.В. Сінгапурська антикорупційна історія: досвід для України // Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1509>.
3. Шмаль Л. Сінгапурська модель протидії корупції: досвід для України // Режим доступу : <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/6-2015/shmal.pdf>.

Дрозд Олексій Юрійович, начальник відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ: ДОСВІД КИТАЮ

Систему боротьби з корупцією в Китаї, яка вирізняється специфікою та особливою суворістю, відносять до *азіатської моделі протидії корупції*. Як відомо, в цій країні Східної Азії покарання за корупційний вчинок не обмежується тільки винесенням засудженому смертної кари через розстріл. Страждати, зазвичай, доводиться всій сім'ї, близьким і далеким родичам визнаної винною в корупції особи, зокрема: проводиться повна конфіскація їхнього майна; всіх їх виключають із лав комуністичної партії; позбавляють роботи; змушують привселюдно каятися тощо. Подібні покарання передбачені й для різних видів «симбіозів» між чиновниками, представниками силових структур і правопорушниками [1].

Останніми роками керівництво Китаю активно вживає заходів з протидії корупції не тільки у виконавчій, а й у законодавчій і судовій владі. У Китаї для контролю чиновників, крім Центральної комісії з перевірки дисципліни ЦК КПК і Міністерства контролю, було створено централізоване відомство з протидії корупції, яке так і називається - Державне управління з протидії корупції. Відповідно до принципів кадрової політики ЦК КПК у всіх органах влади КНР постійно проводиться ротация кадрів, яка не дає можливості чиновникам використовувати вже сформовані службові, родинні, дружні та інші зв'язки для здійснення незаконних дій, а тому є